

ÍSE204G Íslenskt mál II

Próf – sýnishorn

1. Blaðagrein (26 stig)

Komin er út ný bók eftir Guðrúnu Helgadóttur rithöfund. Guðrún hefur skrifað einar 10 bækur fyrir börn og unglinga og kom fyrsta bókin, *Jón Oddur og Jón Bjarni*, út 1974. Nýja bókin heitir *Sænginni yfir minni*. Hún segir frá sömu fjölskyldunni og bækurnar *Sitji guðs englar* og *Saman í hring* og því er hér til orðinn þrífleikur eða tríflogía þótt auðvitað sé ekkert því til fyrirstöðu að Guðrún eigi eftir að segja meira frá þessu ágæta fólki. Í þessari bók er yngsta systirin **Abba hin** í miðpunkti þannig að lesandi fylgir henni eftir á sama hátt og **Heiðu** í *Sitji Guðs englar* og **Lóu-Lóu** í *Saman í hring*. Um leið og við fáum að kynnast fjölskyldunni enn betur koma fleiri persónur til sögunnar. Sagan gerist í smábæ í nágrenni Reykjavíkur um 1950 og nunnuklaustrið á hamrinum kemur heim við Hafnarfjörð. Þótt fjölskyldan sé í brennidepli kynnumst við bæjarbragnum vel og íslensku þjóðlífi á fyrstu árunum eftir síðari heimsstyrjöld. Íslendingar eru að byrja að efnast og eru komnir í NATÓ og sumir eru smeykir um að her komi til landsins á ný. En aðalsmerki bókarinnar er, eins og búast má við af Guðrúnu, góðlátleg kímni og mannskilningur. Auk þess er hún spennandi. Óhætt er að mæla með þessari bók við börn og fullorðna.

1.1 Sagan *Sænginni yfir minni* gerist _____

- ☐ líklega í Reykjavík um miðja tuttugustu öld.
- ☐ í litlum bæ, líklega Hafnarfirði, um miðja öldina.
- ☐ í nunnuklaustrinu í Hafnarfirði.
- ☐ eftir fyrri heimstyrjöldina í Hafnarfirði.

1.2 Hvers konar grein er þetta og hvar er líklegast að hún hafi birst?

- ☐ Fræðigrein í tímariti um heimspeki.
- ☐ Ritdómur um skáldsögu í dagblaði.
- ☐ Kvikmyndagagnrýni í sjónvarpshandbókinni.
- ☐ Auglýsing um bók Guðrúnar aftan á bókarkápunni.

1.3 Hvert er viðhorf greinarhöfundar?

- ☐ Greinin er skrifuð í mjög jákvæðum tón.
- ☐ Greinin er skrifuð í vandlætingartón.
- ☐ Greinin er skrifuð í hlutlausum fréttapistlastíl.

1.4 Krossið í viðeigandi reit.

	rétt	rangt	óvíst
Guðrún Helgadóttir er barnabókarithöfundur.	☐	☐	☐
Fyrsta bók Guðrúnar kom út á sjöunda áratugnum.	☐	☐	☐
Guðrún hefur samið þrjár bækur um sömu fjölskyldu.	☐	☐	☐
Guðrún ætlar að skrifa aðra bók um þessa fjölskyldu.	☐	☐	☐
Aðalpersónur nýju bókarinnar eru systurnar Abba hin, Heiða og Lóa-Lóa.	☐	☐	☐
Bókin gerist á þeim tíma þegar peningar tóku að streyma inn í landið.	☐	☐	☐
Bókin fjallar um fjölskylduna og stríðið á Íslandi.	☐	☐	☐
Guðrún Helgadóttir var á móti inngöngu Íslands í NATÓ	☐	☐	☐
Einkenni Guðrúnar sem rithöfundar segir greinarhöfundur vera hárbeitt írófía og djúpur skilningur á manninum.	☐	☐	☐

1.5 Hver er merkingin á orðunum **eru smeykir um** í eftirfarandi setningu: Íslendingar eru að byrja að efnast og eru komnir í NATÓ og sumir **eru smeykir um** að her komi til landsins á ný.

- ☐ eru spenntir fyrir
- ☐ vilja
- ☐ eru hræddir um

2. Blaðagrein (30 stig)

Alin upp á "Íslandi"

Vestur-Íslendingur Lillian Vilborg MacPherson hefur stundað nám í íslensku fyrir **útlendinga** í vetur. Hún hélt erindi í Háskóla Íslands um **goðsagnir** í tengslum við ástæður vesturferðanna. Lillian segist ekki hafa velt hinum **óáþreifanlegu** tengslum sérstaklega fyrir sér fyrr en eftir komuna til Íslands: "Ég komst raunar að því að ég hefði ekki verið alin upp í Kanada heldur á Íslandi. Eins og íslensk börn vorum við send í sveit til afa og ömmu á sumrin. Afi og amma bjuggu á bænum Haga í Manitoba. Enginn hefði fundið muninn á **búskaparháttum** þar og á öðrum bæjum. Gömlu hjónin bjuggu með hænur, kýr, hest og fé en fé var fremur sjaldgæfur bústofn í Kanada. Amma mín bjó til allar íslensku mjólkurafurðirnar úr mjólkinni úr kúnum, ábrysti, skyr, rjóma og **mysuost**. **Matargerðin** var íslensk því að í Haga fengum við kleinur, pönnukökur og brúna íslenska brauðið eins og við börnin kölluðum rúgbrauðið. Ekki má heldur gleyma því að amma gerði **lifrarpylsu** og blóðmör eins og aðrar íslenskar ömmur. Hér er auðvitað allt öðruvísi um að litast heldur en á sléttunum í Winnipeg. Mér finnst íslenskt þjóðfélag afar **kraftmikið** og hrífandi."

2.1 Fyllið í eyðurnar.

Lillian MacPherson segir að lífið í Kanada, þegar hún var að alast upp, hafi ekki verið _____ lífinu á Íslandi. Búskaparhættirnir voru _____ og á Íslandi og _____ matargerðin. Íslendingar í Kanada voru líka með _____ eins og bændur á Íslandi en það var ekki _____ þá í Kanada.

2.2 Skoðið eftirfarandi orð. Sýnið hvernig þau eru mynduð. Orðin eru feitletruð í textanum.

dæmi:	kennaraborð	kenn(a) (rót) + ari (viðskeyti) + borð (rót)
	ósýnilegur	ó (forskeyti) + sýn (rót) + legur (viðskeyti)
	útlendinga	
	goðsagnir	
	óáþreifanlegu	
	búskaparháttum	
	mysuost	
	Matargerðin	
	lifrapylsu	
	kraftmikið	

2.3 Hvaða fullyrðing er **röng**?

- ☐ Lillian var að læra íslensku í vetur.
- ☐ Afi og amma hennar voru bændur.
- ☐ Lillian var alin upp á Íslandi.
- ☐ Lillian finnst landslagið í Winnipeg ólíkt íslensku landslagi.

2.4 Hvaða setning á best við um greinina?

- ☐ Íslenskt í Kanada.
- ☐ Leiðin lá til Vesturheims.
- ☐ Líkur sækir líkan heim.
- ☐ Lillian kemur aftur heim.

3. Blaðagrein (27 stig)

Bernskubrek

Af **kynnum** mínum við unglinga, síðan ég taldist vera orðinn fullorðinn maður, verð ég að segja að ef við höfum verið gott fólk hérna vestur í bæ þegar ég var unglingur þá ætti að taka flesta þá unglinga, sem ég hef hitt á *undanförnum* árum, í dýrlingatölu en nú hefur þetta elskulega fólk fengið sínar **nafngiftir** hjá okkur hinum

grandvöru, vönduðu og flekklausu miðaldra mönnum og konum. "Dónabörn, vandræðabörn, götuskríll, skemmdarvargar, unglingaskríll, bítlahyski, lubbalýður og hippadót."

Þannig talar okkar kynslóð sem er raunar að *talsverðu* leyti komin undan stríðsgróðahyski og Bretamellum.

Æskulýðurinn í dag er mannvænlegri, frjálsglegri, skemmtilegri og heiðarlegri en hann hefur áður verið og vandamál æskunnar eru ekki henni að kenna. Hér er *við enga aðra að sakast* en miðaldra þverhousa og senfla gamlingja og ætti raunar að **reyna** að stefna að því að barnaverndarnefnd og unglingavarnarnefnd - ef hún er þá til - fengju það verðuga viðfangsefni að vernda börn og unglinga fyrir mæðarlegri helgislepju sjálfkjörinna og forþipraðra æskulýðsleiðtoga.

Það er ekki nóg að leyfa börnum og unglingum, sem orðnir eru 16 ára, að borga skatta og leggja þeim aðrar þjóðfélagslegar skyldur á herðar. Tökum þá heldur í það sem við erum að reyna að *bögglast við* að **kalla** mannlegt samfélag en látum þá *jafnframt* bera ábyrgð *gerða sinna* og sannið til, unglingavandamálið mun hverfa *eins og dökk fyrir sólu*. Unglingarnir munu nú sem *endranær* hlæja að fimmtugum skátastrákum á stuttbuxum og geldum mæðarklerkum en halda áfram að kæfa stelpurnar í kossum - ef þær verða þá ekki fyrri til - og allir munu lúta því sem þeir sjálfir **álíta** fagurt og gott í heiminum. Því það er nú einu sinni svo að enn hefur **kenning** Jóns og Jónasar ekki verið afsönnuð, að ástin er sterkasta aflið en þar næst kemur hnefinn sem brýtur manni braut....

Flosi Ólafsson

3.1 Hvaða fyrirsögn finnst ykkur eiga best við greinina?

- ☐ Unglingar eru líka óþolandi.
- ☐ Fullorðnir koma á óvart.
- ☐ Sýnum unglingum skilning.
- ☐ Kynslóðabilið minnkar.

3.2 Orðmyndun. Fyllið í eyðurnar, sagnorð eða nafnorð.

Nafnorð	Sagnorð
kynnum	_____
nafngiftir	_____
_____	reyna
_____	kalla
_____	álíta
kenning	_____

3.3 Tengid á milli orðasambanda í A sem hafa sömu merkingu og orðasambönd í B. Athugið að orðasamböndin í A eru skáletruð í textanum.

A	B
1. undanförunum	finnast
2. talsverðu	það sem maður gerir
3. að sakast við	nokkru
4. að bögglast við	alltaf
5. jafnframt	algjörlega
6. gerða sinna	síðustu
7. eins og dögð fyrir sólu	að reyna
8. endranær	að kenna um
9. álíta	líka

3.4 Hvað finnst ykkur um það sem greinarhöfundur er að fjalla um. Eruð þið sammála honum eða ósammála. Hvernig er þetta heima hjá ykkur? Er kynslóðabilið jafn breitt þar? Segið í stuttu máli hvað ykkur finnst (10 línur).

4. Stíll (17 stig)

Vilborg Dagbjartsdóttir: Nú haustar að

Einhverja nóttina koma skógarprestirnir
að tína reyniber af trjánunum
áður en þeir leggja í langferðina yfir hafið,
en það eru ekki þeir sem koma með haustið
það gera lítil börn með skólatöskur.

Í þessu ljóði talar Vilborg Dagbjartsdóttir um haustið. Skrifið 20 línur um haustið og ykkur eða ljóðið hér að ofan. Hvernig líður ykkur á þessum árstíma? Hvernig leggst veturinn í ykkur? Líður ykkur öðruvísi núna en í sumar? Finnst ykkur fólkið í kringum ykkur breytast eftir árstíðum?